

iMoPe №172. Закон про олігархів

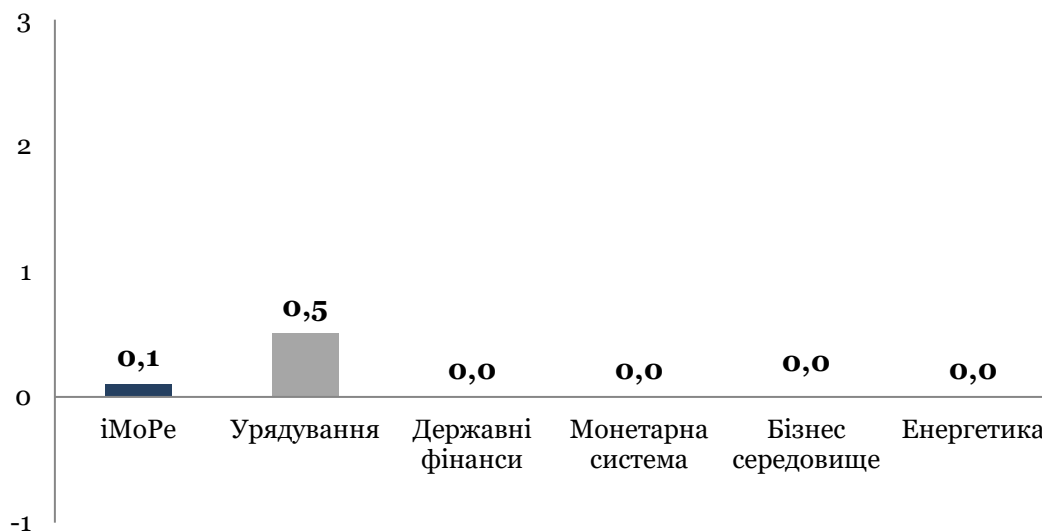
Індекс моніторингу реформ (iMoPe) становить **+0,1** бала за період з 25 жовтня по 7 листопада 2021 року з можливих значень від **-5,0** до **+5,0**. У попередньому раунді індекс дорівнював **+0,4** бала.

Графік 1. Динаміка Індексу моніторингу реформ

Індекс реформ може приймати значення від -5 до +5, значення вище за +2 розглядається як прийнятний темп реформ

Графік 2. Значення iMoPe та його компонентів у поточному раунді оцінювання

Основні події раунду

1. Закон про запобігання надмірному впливу олігархів, +0,0 балів

Олігархи в Україні мають суттєвий вплив на економіку та політичне життя країни. Закон [1780-IX](#) покликаний обмежити цей вплив та зробити його більш прозорим.

Він передбачає створення реєстру олігархів та обов'язкове подання електронних декларацій бізнесменами, які потрапили до цього реєстру. Такі самі декларації подають чиновники. Олігархи, які занесені у реєстр, не зможуть фінансувати партії та брати участь у великій приватизації. Держслужбовці повинні будуть звітувати про контакти з бізнесменами, які занесені до реєстру.

Особа може бути внесена до реєстру олігархів на підставі рішення РНБО, якщо вона бере участь у політичному житті, має значний вплив на засоби масової інформації, є кінцевим бенефіціарним власником монополій або володіє активами на понад 1 мільйон прожиткових мінімумів (близько 2,3 млрд грн). Для внесення у реєстр повинні бути виконані 3 з 4 критеріїв.

Оцінки експертів розійшлися – половина оцінила його негативно, а половина – позитивно.

Коментар

«Очевидною метою закону є послабити олігархів. І так, цей закон створює незручності для олігархів і підштовхує їх до діалогу з владою. Але його рецепт – це натиснути на нинішніх олігархів, щоб вони передали підконтрольні медіа комусь іншому. Не думаю, що це спрацює, бо саме медіа зараз є основним інструментом олігархічного впливу на державну політику. Скоріше ефектом стане менша прозорість власності в медіа. На мою думку, більш ефективним був би розвиток альтернативних медіа-каналів – від Суспільного мовника до власних медіа-каналів (в соціальних мережах тощо) ключових політиків. Паралельно потрібно докладати зусиль в прийнятті рішень, які приберуть наявні викривлення, що працюють на користь олігархів».

Гліб Вишлінський, виконавчий директор, «Центр економічної стратегії»

«З огляду на положення закону та пояснювальну записку, його метою є зменшення впливу олігархів на державу, в першу чергу, на політичні процеси та економіку. Однак, сам факт появи цього закону є визнанням безпорадності державних інституцій перед викликами з протидії впливу олігархам. Це наслідок відсутності дієвого Антимонопольного комітету, корумпованості судової системи та провалу спроб її реформування в минулому, наслідок політичних процедур призначення на

посаду Генпрокурора, керівника СБУ та інших правоохоронних органів, постійний тиск на антикорупційні органи органи.

Ключова ідея закону — започаткувати Реєстр олігархів за певними ознаками. І потрапляння до цього реєстру олігарха та його бізнесу має ускладнити ведення бізнесу як за кордоном, так і в Україні, а так само має унеможливити вплив на чиновників та політиків.

Така ініціатива можливо і зможе досягти точкових цілей та короткострокового ефекту, але стратегічно без системних реформ та забезпечення незалежності вищеперелічених інституцій та судової реформи цей інструмент перетвориться в біг по колу, коли олігархи будуть використовувати нереформовані суди та інституції проти самої ж держави та навіть будуть добиватися компенсацій».

Олена Щербан, адвокатка, заступниця виконавчого директора ГО «Центр протидії корупції»

«З початком дії закону в Україні з'явиться ще один реєстр і дискомфорт для осіб, які потрапляють до нього.

Позитив тут один — держава здійснює спробу подолати негативне явище олігархату.

Серед мінусів закону, по-перше, невисока якість нормопроєктувальної техніки: зокрема багато декларативних фраз. А з прикінцевих положень закону залишається незрозумілим, яка саме підзаконно-нормативна база буде розроблена для його реалізації.

По-друге, (цим грішать багато нових українських законів) вводяться поняття, які вже існують в законодавчому полі. Це може викликати плутанину в правозастосуванні.

Також незрозумілим є віднесення особи до такої, яка бере участь в політичному житті, якщо вона фінансує діяльність політичної партії на декілька гривень. Для прикладу, керівник обласного осередку партії не є особою, яка відповідає такій ознаці.

Крім того, спірним є покладення на РНБО функції прийняття рішення про визнання особи олігархом та ведення до відповідного реєстру. Відповідно до ст.107 Конституції, РНБО є координаційним органом при Президентові України та не належить до органів виконавчої влади. Проблема частково пов'язана з тим, що за українською Конституцією Президент не належить до органів виконавчої влади. Відтак, незрозумілим є місце інституту Президента відповідно до ст.6 Конституції та принципу розподілу влади в державі. Надання таких повноважень РНБО порушує логіку та баланс розподілу влади в Україні.

Також закон вживає у ст.8 поняття «політична відповідальність». Проте, вона є особливим видом відповідальності у осіб, які обіймають політичні посади та реалізується здебільшого через волевиявлення виборця. Для РНБО не є властивою функцією притягати до політичної відповідальності осіб. Можливо, законодавець мав на увазі децю інше. Проте закон не розкриває, що саме вважатиметься політичною відповідальністю, хто і кого до неї притягатиме(ться) та в який спосіб.

Дискусійним є й питання віднесення особи до такої, що не має бездоганної ділової репутації. Зокрема через застосування до такої особи санкцій України. Виходить замкнене коло.

Наприклад, РНБО вживає щодо людини санкції, і після цього застосовує до неї наслідки із так званого «закону про олігархів».

Зайвим є, наприклад, віднесення до однієї з підстав для висловлення недовіри Генпрокурору чи іншим особам, яких призначає/звільняє ВРУ, незадекларованого контакту з олігархом або його представником. Висловлення недовіри Парламентом є політичним, а не юридичним рішенням і політичний орган насправді може мати значно ширше коло підстав для такого кроку».

Руслан Сидорович, партнер Ario Law Firm, член Асоціації правників України

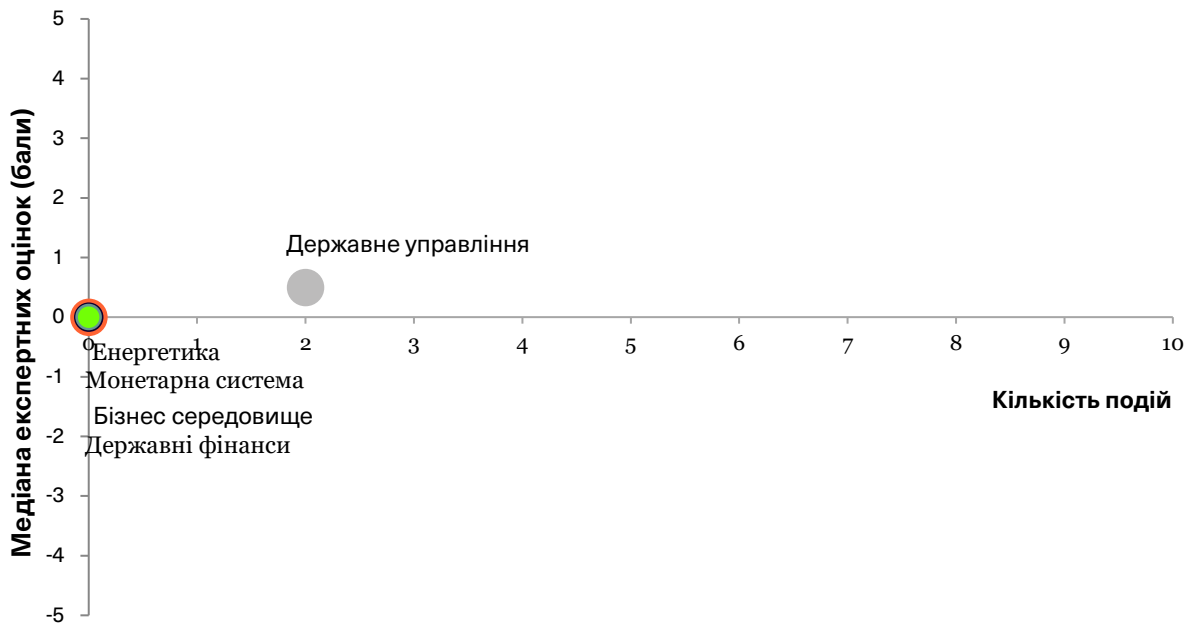
Графік 3. Події, що визначали значення індексу, оцінка події є сумою її оцінок за напрямками, тому вона може перевищувати +5, або бути меншою за -5

Закон про запобігання надмірному впливу олігархів	0,0	Медіана
---	-----	---------

Таблиця 1. Оцінки всіх подій та прогресу реформ за напрямками

Державне управління	+0,5
Закон про запобігання надмірному впливу олігархів	0,0
Державні фінанси	0,0
Монетарна система	0,0
Бізнес середовище	0,0
Енергетика	0,0

Графік 4. Значення окремих компонентів Індексу та кількість подій

(Див. графіки та таблиці на сайті http://imorevox.in.ua/?page_id=577, http://imorevox.in.ua/list_rounds.php)

Довідкова інформація: Індекс Моніторингу Реформ (ІМоРе) VoxUkraine призначений надавати комплексну оцінку зусиллям влади України зі впровадження економічних реформ. Індекс базується на експертних оцінках змін у регуляторному середовищі за п'ятьма напрямками:

1. Державне управління
2. Державні фінанси
3. Монетарна система
4. Бізнес середовище
5. Енергетика

Детальніше про Індекс та методологію розрахунку можна дізнатись на сайті imorevox.org.

VoxUkraine- це ініціатива, створена групою міжнародних та вітчизняних економістів, присвячена реформам та економічному розвитку України. Цілями VoxUkraine є поширення науково обґрунтованого аналізу та коментарів щодо економічних та суспільно-політичних подій в Україні, підвищення рівня дискусії та формулювання системного підходу до реформ, а також інтеграція України в світову мережу економістів та діячів, відповідальних за економічну політику.